

Monumentnummer*: 513396

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijkmonument
Inschrijving register* 23 november 1999
Kadaster deel/nr 82776/152

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Haarlem Haarlem Noord-Holland

Locatiennaam Locatieomschrijving
Haarlem Kruisweg bij 74

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Haarlem	B			3826
Haarlem	C			7992
Haarlem	B			3867

Omschrijving**

Inleiding

De Kruisbrug, een vaste PLAATBRUG, ligt over de Nieuwe Gracht en verbindt de Kruisstraat, die ten zuiden van de Nieuwe Gracht ligt, met de Kruisweg aan de noordzijde van de Nieuwe Gracht. De Kruisbrug werd in 1889 gebouwd naar ontwerp van gemeentearchitect Jacques Leijh, ter vervanging van een stenen boogbrug op dezelfde plaats.

De bovenbouw van de Kruisbrug werd vermoedelijk uitgevoerd door W.H. Jacobs uit Haarlem. De onderbouw werd door B. Zuithof & Zonen uit Haarlem uitgevoerd. In de brug zijn stijlelementen uit de neo-Renaissance toegepast.

In de loop der jaren hebben aan de brug een aantal wijzigingen c.q. modernisering plaatsgevonden. Zo is onder meer de ijzeren draagconstructie deels vervangen en zijn het onder- en bovendeel geheel vernieuwd.

Omschrijving

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

De circa 21.25 meter lange en 11.10 meter brede Kruisbrug rust op vier steunpunten, te weten twee landhoofden en twee series van elk vier gemetselde middenpijlers met geprofileerde gietijzeren consoles. Het brugdek is lichtbollend.

De Kruisbrug is samengesteld uit een bovenbouw en een onderbouw.

De bovenbouw bestaat uit de ijzeren liggers, het rijdek, de trottoirs, de leuningen met toebehoren en de twee reeksen ijzeren consoles onder de brug.

Tot de onderbouw behoren de fundering, de landhoofden, de vleugelmuren en de middenpijlers.

De constructie bestaat uit ijzeren langs- en dwarsliggers. De twee buitenliggers zijn elk 21.25 meter lang; daartussen zijn de kortere liggers geplaatst. De liggers zijn gedekt met platen van gegalvaniseerd, gegolfd, ijzer. Over de naden daarvan zijn gegalvaniseerde dekplaten gelegd. Aan de beide langszijden is een op de wijze van een natuurstenen lijst geprofileerde gietijzeren deklijst aangebracht.

Onder de brug zijn twee rijen van elk vier, in klinkers gemetselde, middenpijlers geplaatst. Daarboven zijn vier dubbele geprofileerde gietijzeren consoles aangebracht. Deze steunen op natuurstenen blokken met afgeschuinde, elkaar doorsnijdende vlakken.

De landhoofden lopen boogvormig door naar de vleugelmuren. De landhoofden en de vleugelmuren zijn gemetseld in miskleurige Waalklinkers.

Aan de bovenrand zijn de landhoofden en vleugelmuren bekleed met dekbanden van Escauzijnse steen. De landhoofden zijn op de hoeken voorzien van verticaal gemetselde blokken van Escauzijnse steen die ruw, 'alla rustica', zijn bewerkt.

De leuningen zijn doorgetrokken over de landhoofden. Ze zijn samengesteld uit smeed- en gietijzer en vormgegeven in neo-renaïssancistische stijl. De leuning is samengesteld uit ronde kolommen, een leuning, halfcirkelbogen, spijlen en pedestals. De kolommen zijn versierd met eromheen gewikkelde ranken en - boven de blokvormige voet - met bladmotieven. Tussen de kolommen is een gekoppelde arcade gemaakt met dunne ronde spijlen die worden bekroond door een eikel.

De pedestals aan de uiteinden van de brugleuning en die op het midden van de brug zijn rechthoekig en hebben een rechthoekige vlakverdeling. De hoeken zijn afgeschuind.

De vier pedestals die de hoeken van de brug markeren dragen lantaarnpalen. Deze pedestals zijn achthoekig en hebben een rechthoekige vlakverdeling met rozetten. De lantaarnpalen hebben naar boven toe versmallende schachten die zijn gedecoreerd met canelures. De lantaarnpalen hebben dubbele, ronde lantaarns. De lantaarns zijn van glas en koperwerk en hebben aan de onderzijde spinnekoppen. De twee pedestals in het midden van de oostelijke brugleuning zijn voorzien van het gegoten opschrift: 'W.H. Jacobs / Haarlem'. Dit is vermoedelijk de uitvoerder van de bovenbouw.

In het midden van de oostelijke brugleuning is een extra kruisvormige pedestal geplaatst. Hierop is een lantaarnpaal aangebracht waarvan de schacht gedeeltelijk origineel is. Het originele deel is rijk gedecoreerd met bladmotieven, kelken, ringen en rozetten. Aan de buitenzijde van de schacht is het opschrift gegoten: 942 NGA 16. Vermoedelijk is dit een serienummer.

Aan de bovenzijde van de westelijke leuning is een langwerpige ijzeren naamplaat aangebracht met het opschrift 'Kruisbrug'.

Waardering

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

De Kruisbrug is van algemeen belang wegens architectuur-historische en bouwhistorische waarde als zijnde een grotendeels gaaf bewaard voorbeeld van een eind 19de-eeuwse, merendeels uit smeed- en gietijzer opgetrokken, plaatbrug. Daarnaast is de Kruisbrug van algemeen belang wegens typologische en bouwtechnische zeldzaamheid, alsmede wegens het materiaalgebruik en de stedenbouwkundige waarde.

Hoofdcategorie

Weg- en waterbouwkundige werken

Subcategorie

Brug(C)

Functie

Verkeersbrug